

Biblický pohled na vztah muže a ženy

---

exegetická studie

Pavel Škoda, B. Th.
2002

Biblický pohled na vztah muže a ženy

Záměrem této krátké práce je pokusit se prozkoumat Boží záměr se vztahem mezi mužem a ženou tak, jak je nám zachován v řadě textů Písma. A je nutno na úvod konstatovat, že se jedná o texty, jež při povrchním čtení mohou snadno vést k vyhraněným až nebiblickým názorům na nejkrásnější a nejsilnější vztah, který z Boží milosti mohou dvě lidské bytosti, muž a žena, prožívat mezi sebou navzájem. Autor by se proto chtěl věnovat nejdůležitějším z takovýchto textů a exegeticky se k nim vyslovit, tj. pokusit se o poctivý a čestný výklad na základě gramatického rozboru, biblického kontextu a dobových souvislostí.¹

Základní otázky

Každému pozornému čtenáři Písma pravděpodobně, vzhledem k našemu tématu, vyvstanou na mysli alespoň některé z následujících otázek:

Jaký byl původní záměr Stvořitele ohledně vztahu muže a ženy? Byla žena Bohem stvořena jako podřadnější stvoření? Vždyť čteme, že byla stvořena až jako druhá a vzešla z muže, že byla stvořena pro muže a že ji muž pojmenoval. Jak to bylo po pádu prvních lidí do hříchu? Čteme přece v Gn 3. kap., že žena bude po svém muži toužit a on nad ní vládnout. Nepropaguje snad celý SZ polygamií, patriarchát a nestaví ženu na nejnižší společenský stupeň? Jak se stavěl k ženám JK, změnilo se něco jeho příchodem na zem? Jak se vyrovnat s Pavlovými texty v novozákonních listech, kde píše, aby se ženy podřizovaly mužům?

Podívejme se proto nyní na texty, ze kterých tyto otázky vyplývají.

Gn 1,26-28

26 A řekl Bůh, učiňme člověka k našemu obrazu, podle naší podoby a ať panují nad rybami vod a nad nebeským ptactvem a nad zvířaty a nad celou zemí i nad každým plazem plazícím se po zemi.

27 A stvořil Bůh člověka k obrazu svému, k obrazu Boha jej stvořil, jako muže a ženu (samce a samici) stvořil je.

28 A Bůh jim požehnal a Bůh jim řekl: „plodte a množte se a naplňte celou zemi a podmaňte ji a panujte na rybami vod a nad nebeským ptactvem a nad každým živočichem hýbajícím (plazícím) se po zemi..“

Již z prvního citovaného verše je zřejmé, že Bůh tvoří člověka jako muže a ženu, tj. jako dvě rovnocenné bytosti s opačným pohlavím. A toto stvoření Bůh později charakterizuje jako „*velmi dobré*“ (v. 31). První otázka však zní: Na základě čeho můžeme s jistotou tvrdit že se jednalo o rovnocenné lidské bytosti?

1. Protože ve v. 27 není „člověk“ specifikován jako „muž“ nebo jako „žena“, ale jako „*muž a žena*“ (dosl. „*samec a samice*“, tj. s důrazem na odlišnost pohlaví a schopnost rozmnožování).

2. Protože je člověk specifikován jako muž a žena, tak Bůh mluví vždy k oběma zároveň a ne jen k Adamovi. Všude je množné číslo: v. 26 „*ať panují*“; v. 28 „*požehnal jim*“, „*řekl jim*“, „*plodte a množte se a naplňte celou zemi a podmaňte ji*“.

Vidíme tedy, že to není jen muž, kdo má panovat, vládnout a že nejen muži je žehnáno. Tato slova platí pro muže i ženu stejným dílem. Oba byly stvořeny jako dvě rovnocenné bytosti, partneři v životě a ve společenství s Bohem. Významný protestantský teolog K. Barth řekl: „*Není možné říci člověk, aniž bychom museli říci „muž“ či „žena“, ale zároveň také „muž a žena“*. Člověk existuje ve své odlišnosti, ve své dualitě.“

2. kapitola knihy Genesis pak dále rozvíjí detailněji zprávu o stvoření z 1. kap. Je s ní však v souladu a nebo stojí tato druhá zpráva v protikladu k té první?

¹ Překlad citovaných starozákonních a novozákonních textů je autorův, se snahou o maximální doslovnost a přesnost. Pouze v několika málo případech autor přejal pro lepší srozumitelnost obraty použité v ČEP, avšak vždy tak, aby nebyla narušena přesnost překladu.

Gn 2,18.21-24

18 A řekl Hospodin Bůh: *Není dobré, aby byl člověk sám, učiním mu pomoc jemu rovnou.*

21 A uvedl Hospodin Bůh na Adama hluboký spánek a (on) usnul. A vzal jedno z jeho žeber (boku) a uzavřel masem (to místo) pod tím.

22 A vystavěl Hospodin Bůh z žebra (boku), které vyňal z Adama ženu a přivedl ji k němu.

23 A řekl Adam: *Toto je kost z mých kostí a tělo z mého těla. Ať se nazývá žena, neboť z muže jest vzata.*

Na začátku 2. kapitoly (2,7) čteme, že Bůh tvoří jako prvního Adama a podle naší logiky si z toho odvozujeme, že žena je podřadnější, protože přišla na řadu až jako druhá. To je však řecký způsob myšlení nikoliv hebrejský. Hebrejský literární útvar často používá takzvanou inkluzi (někdy nazývanou také „kruhová konstrukce“). V takovém literárním útvaru se klíčové důrazy umísťují do dvou míst příběhu: na jeho počátek a na jeho konec. Struktura 2. kapitoly Genesis velmi dobře zapadá do takového typu textů a zřetelně zde vystávají dvě ohniska: na počátku a na konci vyprávění, tj. stvoření muže a jemu odpovídající stvoření ženy. Celý posun v textu pak není od nadřazeného (muž) k podřazenému (žena), ale od nekompletního ke kompletnímu. Žena je zde vykreslena nikoliv jako podřadné stvoření, ale jako koruna celého stvořitelského díla!

Jak je to však s účelem stvoření ženy? Není zde snad napsáno, že byla stvořena proto, aby muži pomáhala? Výraz „ezer“ se většinou překládá jako „pomoc“ či „pomocník“, ale tento překlad, byť je gramaticky správný, může být špatně pochopen. V našem způsobu myšlení je pomocníkem někdo významově nižší. Jako vhodné analogie lze uvést např. vztah asistenta vůči profesorovi či závozníka k řidiči. V hebrejském pojetí je tomu však jinak. Výraz „ezer“ je v Písmu použit mnohokrát a vždy ukazuje na to, že ten, kdo pomáhá, je vždy ten, kdo „na to má“, tj. je lépe vybaven či je ve výhodnějším postavení než ten, komu je pomoc určena (př. Ex 18,4; Ž 33,20; Joz 10,3.4; 2S 10,11 aj.). Pomocník v hebrejském myšlení rozhodně není v podřazeném vztahu vzhledem k tomu, komu je pomoc poskytována. Vhodnou analogií je např. lyžařský instruktor se svými schopnostmi, který je pomocníkem žáka učícího se stát na lyžích nebo člověk, který zachraňuje tonoucího (musí to být dobrý či dokonce lepší plavec než ten kdo se topí).

Navíc je výraz „ezer“ dále určován kontextem. V našem textu zde máme výraz „*neged*“, který v sobě nese myšlenku „být před něčím“ či „být protějškem“. Proto se spolu s předložkou „*kaf*“ překládá správně jako „*pomoc jemu rovná*“.

Vidíme tedy, že text nás nepustí k ničemu menšímu, než že žena je naprostou rovnocennou bytostí muže, je Adamovou „partnerkou“. A dokonce má něco, co Adam nemá a čím mu může pomoci. Rozhodně zde není ani náznak podřazenosti ženy vzhledem k muži.

Nyní se ale můžeme oprávněně zeptat: Proč vlastně potřeboval Adam pomoc? A před čím? Bible to nerozvádí, ale z náznaků si snad můžeme dovolit formulovat následující teorii:

Bůh stvořil všechna zvířata po párech, ale nikoliv Adama. Bůh tak učinil záměrně, protože chtěl pomoci Adamovi poznat něco, co bylo lepší, aby poznal z vlastní zkušenosti, totiž že samota (vzhledem k vlastnímu druhu) je skutečnost neveselá až v důsledku frustrující a nekonečně smutná. Proto Bůh tvoří ženu až po určitém čase, když si toto vše Adam naplno uvědomuje a touží po partnerce. Ve svém nitru Adam cítí, i přes blízké společenství s Bohem, jistou prázdnotu a samotu a tehdy přichází ta pravá chvíle a Bůh tvoří Adamovi partnerku.

Možná ale namítneme: Když se Adam potřeboval něčemu naučit, proč se to nemusela učít žena? Možná že odpověď je až dojemně jednoduchá: Bůh stvořil ženu jako bytost schopnou od prvních minut svého života vidět krásu a potřebu vzájemného partnerského vztahu. Vidíme to i dnes ve stavu, který se v mnohém liší od dokonalého stavu v ráji – jsou to muži, kteří nemají moc chuť se ženit a přijmout tak trvalý závazek vzájemného vztahu, jsou to převážně muži, kteří jsou pak svým ženám nevěrní a jsou to většinou muži, kteří mají méně citu pro druhého člověka. Nechci zde hanět muže, chci pouze nastínit fakt, že mentalita muže je často tvrdší a méně schopná vzájemného vztahu než mentalita ženy.

Ve zprávě o stvoření člověka z 2. kap. Gn je krásné povzbuzení pro vás ženy: Bůh vás stvořil lépe vybavené než muže co se týká schopnosti žít v partnerském vztahu. Díky tomu nemusíte, jako často my muži, procházet zkouškou a poznáním (které je nezřídka bolestivé), než si uvědomíte potřebu vzájemného vztahu a důležitost trvalého a věrného závazku.

A ve zprávě o stvoření člověka z 2. kap. Gn je také poučení pro nás muže: važme si vztahu, který nám ženy nabízejí a milujme je upřímně a z celého srdce, protože jsou toho hodny. Učí nás to, co do nich Bůh vložil a co my muži musíme tak těžce objevovat.

Podívejme se nyní ještě na další zajímavé postřehy z tohoto textu:

1. Nejprve si všimněme výrazu, který je použit pro tvoření ženy. Doslova je zde napsáno, že Bůh ženu „*vystavěl*“. Žena nebyla pouze „*uplácána*“ z hlíny jako Adam, ale byla „*architektonicky*“ vystavěna. Použití výrazu „*bnh*“ (vystavět) navozuje myšlenku estetického záměru a obzvláštní pozornosti, kterou Bůh věnoval jejímu stvoření. Ne nepodstatným detailem je dále skutečnost, že i když žena pochází z části Adamova těla, Adam sám na tom nemá žádnou zásluhu, protože mu Bůh „*dal narkózu*“ dosl. „*uvedl na něj hluboký spánek*“. Proto Adam, a tedy analogicky žádný muž, nemá žádné právo

cítit se být výš než Eva, či kterákoliv jiná žena. On sám k tomu nepřispěl ani „mrknutím oka“. Vše byla Boží stvořitelská práce.

2. Hned dále čteme, že Bůh ženu vytvořil z Adamova žebra. Zdá se že opět Bůh dělá záměrně něco, co má hlubokou symboliku. Výraz „*rib*“ lze přeložit jako „*žebro*“, ale také jako „*bok*“. Bezpochyby je zde uložena myšlenka indikující vzájemný vztah, neoddělitelnou jednotu společného života do níž byly jak Adam tak Eva vzájemně zainteresováni. Je vhodné zde také připomenout známý výrok: „*Bůh nestvořil ženu z Adamovy paty, aby byla Adamovi podřízena, ani z Adamovy hlavy, aby nad ním vládla, ale z jeho boku, aby mu byla rovnocennou partnerkou*“.

3. Poslední poznámka k tomuto textu se týká námitky, že to byl přece Adam, kdo pojmenoval svou ženu (v. 23), a proto má muž nad svojí ženou vládnout, protože když ve Starém zákoně někdo někoho pojmenuje, činí tak ze své nadřazené pozice (viz Adam pojmenoval zvířata). Zde je namístě poukázat na hebrejské výrazy jimiž se označuje „*muž*“ a „*žena*“ („*iš*“, „*išša*“). Kraličtí se tento podobný názvuk pokusili přeložit jako „*muž*“ a „*mužatka*“ a ČEP jako „*muž*“ a „*mužena*“. Je důležité si však především uvědomit, že se zde nejedná o osobní jméno, ale pouze o identifikaci druhu a pohlaví. To je potvrzeno a) vzájemně velice podobnými výrazy *iš* a *išša* b) tím, že ve v. 24 je napsáno, že muž (*iš*) bude lnout ke své ženě (*išša*) a myslí se zde muž a žena obecně a ne konkrétně Adam s Evou c) Adam skutečně pojmenoval svou ženu (Eva) Gn 3,20, ale to se stalo až po té, co oba narušili svůj vztah k Bohu a jeden k druhému a museli odejít z ráje. Výraz *išša* tedy není důkazem pro nadřazenost muže, ale potvrzením jeho radostného vyznání nad stvořením partnerky, kterou identifikoval jako svůj druhový protějšek, jako rozpoznání svého druhého já, se kterým bude tvořit jeden celek.

Lze tedy uzavřít, že ani 2. kapitola Gn nám nedává žádný důvod k tomu, abychom v Božím stvořitelském díle vnímali jakoukoliv hierarchii mezi pohlavími. Naopak nás tento text utvrzuje v rozpoznání Božího záměru, kterým je rovnoprávný a partnerský vztah mezi mužem a ženou.

Nyní se podívejme se na text, který zachycuje Boží slovo k ženě po kritickém incidentu v Edenu.

Gn 3,16

A k ženě řekl:

- a) *velice rozmnožím bolest tvou a těhotenství tvé*
- b) *v bolesti budeš rodit syny*
- c) *budeš toužit po svém muži*
- d) *a on bude nad tebou vládnout.*

Tento verš je Božím rozhodnutím a neměnným slovem do nové situace, která nastala. Je součástí série výroků, které dopadly nejen na ženu, ale i na hada a muže.

Výraz „*bolest*“ („*iccabon*“) v částech **16a** a **16b** je možné překládat také jako „*utrpení*“, „*zármutek*“ či „*lopota*“ a je třeba říci, že naprosto stejný výraz je použit hned v následujícím verši (Gn 3,17), když je popisován úděl muže: „... *po celý svůj život z ní (tj. ze země) budeš jíst v bolesti (iccabon)*². Paralelně k tomu, že muž bude „v potu své tváře“ pracovat na získání obživy, bude žena v bolestech dávat nový život dětem. Vidíme tedy, že oba, jak muž tak i žena, jsou postiženi svým rozhodnutím nerespektovat Boha a je jim určen jejich vlastní nelehký úděl ve světě, který se vzdálil od svého Stvořitele.

Obě části 16a a 16b tvoří **paralelismus**, a proto je z literární struktury zřejmé, že i zbylé dvě části 16c a 16d jsou ve vzájemně paralelním vztahu. A jestliže a)b) jsou **kletbou**, pak c)d) zřejmě musí být **požehnáním** (i Boží slovo k hadovi v předchozím oddílu obsahuje jak kletbu tak i požehnání).

Část **16c** by tedy měl mít pozitivní náboj a skutečně je pravděpodobné, že tomu tak je: výraz „*toužit*“ („*tšukah*“) se vyskytuje v Písmu pouze ještě na dalších dvou místech a to v Gn 4,7 a Pís 7,11. Avšak pouze v **Pís 7,11** se vyskytuje v kontextu vztahu vztahu mezi mužem a ženou a popisuje zde, možná pro nás překvapivě, touhu muže po jeho milé. Vidíme tedy, že výraz „*toužit*“ je něco, co je vlastní jak ženě tak muži, něco co je velice pozitivní a dobré. Jedná se touhu, která je vzájemná a která pomáhá budovat vztah muže a ženy.

Část **16d** je bezpochyby nejdiskutovanější částí našeho textu. Existuje celkem 5 různých pohledů na tuto část:

1. Snad nejběžnějším výkladem je názor, že podrobení ženy mužovi je dáno stvořením a že se tedy jedná o Boží ideál. Avšak důsledkem hříchu je dnes tato hierarchie zdeformovaná a pokažená. Teprve evangelium uvádí hierarchii muže a ženy do správné formy. Tento názor zastával např. Kalvín, který říká: „*před pádem je podrobení ženy svobodné a něžné, kdežto po pádu je vržena do nevolnictví (otroctví)*“.

² stejně Kral; ČEP: „*trápení*“

2. Další názor zastává také podrobení ženy jako součásti dobrého stvoření, ale v. 3,16 nevnímá jako pokažení této hierarchie, nýbrž jako její potvrzení, a proto zůstává i nadále požehnáním a útěchou pro ženu. Výraz „vládnout nad tebou“ je chápán ve smyslu „pomáhat jí, starat se o ní“.

Výklady 1 a 2 nelze přijmout, protože tvrdí, že hierarchie byla součástí stvoření a to je, jak bylo ukázáno výše, v rozporu se zprávou z Gn 2. kapitoly.

3. Podřízení ženy před pádem neexistovalo a tedy v. 3,16 je důsledek hříchu. Není však nařízením od Boha (zdůrazňuje se zde kulturní podmíněnost této pasáže).

Tuto verzi také nelze přijmout, protože nebere v úvahu kontext, který hovoří o soudu, tj. o postihu hada, ženy a muže. Davidson konstatuje, že celá pasáž má „legální soudní rámec“, a tedy nelze říci, že podrobení ženy je kulturně podmíněno, protože se jedná o Boží rozhodnutí.

4. Tento názor souhlasí s třetím v tom, že se zde jedná o důsledek hříchu, avšak zdůrazňuje, že se jedná o Boží normativní rozhodnutí a záměr (a ne pouze o důsledek mužova hříšného vztahu k ženě).

5. Poslední názor tvrdí, stejně jako druhý, že jde o požehnání, ale odmítá myšlenku podřízenosti. Překládá výraz „vládnout“ výrazem „být jako“ a tedy ukazuje na rovnocenný vztah mezi mužem a ženou.

Kritické je v našem textu sloveso „*mšl*“, které se většinou překládá jako „*vládnout*“. Tento výraz může nabývat několika významů podle toho v jakém je gramatickém kmenu: pokud se jedná o Niphal pak se skutečně může překládat „*být jako*“ či „*být podobný*“. Avšak toto sloveso je v našem textu v Qalu a pak ho takto překládat není možné. Místo toho znamená buď „*vykládat příslovi*“, což se do našeho kontextu naprosto nehodí a nebo „*vládnout*“. Tento překlad se zdá být jako jediný správný i proto, že pokud je použit tento význam, obvykle následuje předložka (tak jako i v našem textu). Lze tedy konstatovat, že tento Boží výrok skutečně definuje jistou formu vlády muže nad ženou.

Umberto Cassuto parafrázuje náš text z Gn 3,16 těmito slovy: „*Buď jak buď, ovlivnila jsi svého muže a přiměla jsi ho udělat to, co jsi si přála; od nyníška ty a tvoje dcery budete podřízeny vašim mužům*“

To je však pouze jedna část pravdy: je třeba se podívat i na druhou stranu mince:

V Gn 1,26.28 se mluví o jiném podrobení a to o panování lidí nad zvířaty. Ovšem zde je použito jiné sloveso a to „*rdh*“, které znamená doslova „*pošlapat*“ či „*mít nad někým vládu*“. Naše sloveso „*mšl*“ z Gn 3,16 má jiný význam: znamená sice vládu, ale nikde v Písmu se nevyskytuje ve smyslu absolutní či tyranizující moci uplatňované na jiným člověkem či stvořením. Naopak mnoho míst ukazuje na význam „*utěšit, chránit, starat se o někoho, milovat*“ např. Iz 40,10.11; 2S 23,3; Za 6,13.

Podle Davidsona tak sémantický rozsah tohoto slova umožňuje vidět v Gn 3,16 ne trest, ale **požehnání**. V podmínkách hříchu se fyzicky slabší žena ocitá v nevýhodě a při střetu sobeckých zájmů by neměla proti silnějším mužům šanci. Proto Bůh ustanovuje toto pravidlo, aby pomohl ženě skrze lásku a ochranu jejího zákonitého muže žít bez nebezpečí a stresu v kruté společnosti. Část 16c a 16d lze tedy parafrázovaně přetlumočit asi následovně:

Budeš toužit po svém muži, tak jako i on touží po tobě a budeš u něj mít ochranu a záštitu tak, jak to potřebuješ a očekáváš.

Závěr: Gn 3,16 je Boží nezvratné slovo k ženě po pádu do hříchu. Části a) a b) jsou kletbou, kdežto části c) a d) požehnáním. Jak muž tak žena byly za svoje rozhodnutí postiženy a nám nepřísluší posuzovat, do jaké míry to bylo nezbytné či správné. Možná ale tušíme, že tvrdá práce či bolesti těhotenství pomáhají člověku uvědomit si svou slabost, nacházet sílu překonávat pokušení a obracet svoji naději zpět k Bohu z jehož ruky jsme vyšli. Bůh má vždy na mysli dobro svých dětí, a proto v části c) a d) dává ženě i slovo útěchy a naděje. Nebude v drsné realitě hříchu sama, ale bude mít oporu svého muže. Oba budou k sobě přitahováni vzájemnou touhou, která jim bude pomáhat budovat manželský svazek a tento svazek bude zároveň ženě potřebnou pomocí a záštitou.

Než přejdeme k novozákonním textům bude vhodné alespoň stručně shrnutí reálné situace v lidské společnosti tak, jak nám to dochované biblické i mimobiblické zdroje umožňují, v časovém rozpětí od selhání Adama a Evy až do Kristova prvního příchodu.

Situace žen od nejstarších dob do 1. století n. l.

Dějiny lidí jsou dějinami hříchu a nerespektování Božích slov, a proto od čtvrté kapitoly knihy Genesis nacházíme doklady o zlu a utrpení, kterému je člověk vystaven. Je nad rámec této práce probírat se detailně Starým zákonem a mimobiblickými dochovanými písemnostmi, a proto následuje pouze stručná charakteristika:

Již nejstarší dochované písemnosti většinou ukazují na silně nepříznivou situaci žen ve společnosti. Žena měla minimální práva a bylo s ní často nakládáno jako s majetkem muže, častá byla polygamie, pracovní zneužívání žen, absence osobních práv a kruté postavení vdov.

Srovnáváme-li pak tuto situaci se starozákonním podáním, vidíme zde určitý zápas o lidštější názor na ženu a rozeznáváme v Písmu texty, které jsou světlejší v této tmě. Za všechny uvedu např. Píseň písní, která mj. vypovídá o rovnocenném vztahu muže a ženy a dále je možné se zmínit o respektovaných ženách jakými byly např. soudkyně Debora (Sd 5), Marie sestra Mojžíšova (Ex 15,20n), Jeftova dcera (Sd 11,34), Channa (1S 2,1), prorokyně Chulda (2Kr 22,14), žena Izajášova (Iz 8,3) a další. Všechny tyto ženy jsou dokladem toho, že Hospodin povolával nejen muže, ale i ženy, a tedy mezi nimi není v jeho očích žádný rozdíl. Co se však týká situace v lidské společnosti, bylo by nečestné tvrdit, že se jednalo o stav ideální. Přesto lze říci, že Tóra dává ženám mnohem více práv a autority než tomu bylo kdekoli jinde mezi okolními národy.

Postupně však, počínaje intertestamentální dobou, dochází vlivem rabínského učení k tomu, že se muži připisuje podstatně významější role a ženám naopak role podřadnější. Některé dochované zprávy jsou, řekněme narovinu, otřesné. Situaci žen v době, kdy Kristus chodil po této zemi, popisuje William Barclay takto:

Židé měli pohrdavý vztah k ženám. V židovské ranní modlitbě byla věta, ve které každý muž děkoval Bohu, že ho neučinil „pohanem, otrokem nebo ženou“... Podle židovského zákona žena nebyla osobou, ale věcí... byla v absolutním vlastnictví svého manžela, který s ní mohl zacházet jak chtěl...

Další citáty ukazují, že Izraelský národ v této době nebyl výjimkou:

Toto postavení bylo ještě horší v řeckém světě. Celý řecký způsob života učinil společenství mezi mužem a ženou takřka nemožným. Řek od svojí ženy očekával, že mu povede domácnost, postará se o jeho zákonné děti, ale uspokojení a přátelství nacházel jinde... V Řecku byl rodinný a domácí život takřka na vymření a věrnost vůbec neexistovala ... V Římě za časů apoštola Pavla byla situace ještě horší ... Degenerace Říma byla tragická ... Nebudeme přehánět, když řekneme, že celá atmosféra starověkého světa byla cizoložná. Manželský svazek byl na cestě k úplnému rozpadu. Charles Seltman k tomu dodává: V římském světě bylo děvče úplně pod mocí svého otce a žena pod mocí svého manžela. Byla jeho movitým majetkem... Její život byl právně nezastupitelný, což se rovnalo zotročení a její postavení se označovalo slovem „imbecilitas“ (odtud pochází i nám dobře známé slovo).

Je třeba ale také říci, že ve společnosti existovaly také proudy, které propagovaly stejná práva i pro ženy. Různá období a různé geografické oblasti daly vzniknout různým názorům. Můžeme zmínit např. účast a roli žen v tzv. mysterijních kulturních či situacích žen v Efezu (více níže).³

Ježíš Kristus a ženy

Rámec pro základní obrat zpět k původnímu Božímu záměru, co se týká vztahu mužů k ženám, však byl položen až příchodem Ježíše Krista. Evangelia nám na mnoha místech podávají svědectví o vztahu Krista k ženám, a tak víme, že Ježíš Kristus se žen nestranil, ale naopak se s ženami setkával, uzdravoval je, odpouštěl jim, učil je a zahrnoval je do svých podobností. Tím vším dával najevo jednak, že se jeho poselství týká stejně tak žen jako mužů a jednak, že v jeho očích je žena plně rovna muži.

To je dále dosvědčeno i plným začleněním žen do vznikající Kristovy církve: **Ti všichni se svorně a vytrvale modlili spolu se ženami, s Marií, matkou Ježíšovou, a s jeho bratry (Sk 1,14)** včetně následného vylití Ducha i na ženy viz např. **čtyři Filipovy dcery**, které byly prorokyně (Sk 21,9). Evangelia nám i na dalších místech přinášejí zprávy o práci a zapojení žen v církvi bez náznaku jejich podřadnosti. Např. apoštol Pavel pravděpodobně posílá z Korintu svůj vzácný list Římanům po **Foibé**, ženě z místního společenství v Kenchrejích. Všichni také známe Pavlovy pochvalné zmínky o **Priscille** a jejím muži **Akvilovi** či misijně sociální činnost **Tabity**.

Přesto existuje v novozákonních listech několik míst, které hovoří o vztahu mužů a žen na první pohled v poněkud nesympatické formě. *Jak to, že Pavel říká ženám, aby se podřizovaly mužům? Jak může Pavel tvrdit, že muž je hlavou ženy*

³ **Pozn.** Je smutným faktem, že ani někteří následovníci Krista nepochopili podstatu Křesťanské zvěsti a dále zastávali naprosto scestné názory. Příkladem za všechny může být údajný Kristův výrok z Tomášova evangelia (pravděp. napsáno v Sýrii r. 140 n. l., tj. později než všechny ostatní novozákonné spisy): *Běda, povedu ji (ženu) tak, aby se z ní stal muž, aby se i ona mohla stát živým duchem a podobat se vám mužům. Protože každá žena, která se stane mužem, vejde do nebeského království.* A celé evangelium končí výrokem: *Necht Marie odejde, neboť ženy nejsou hodny života.*

či že, žena je odlesk slávy mužovy? Nebo jak to, že Pavel ženám v Korintském sboru nařizuje ve shromáždění mlčet?
V následující části bude následovat exegeze těchto textů.

Ef 5,21-33

21 Podřizujte se navzájem v bázni Kristově

22 ženy svým mužům jako Pánu,

23 protože muž je hlavou ženy jako i Kristus je hlavou církve, on spasitel těla

24 Ale jako je církev podřizena Kristu, stejně tak i ženy mužům ve všem.

25 Muži milujte ženy, jako i Kristus miloval církev a sám se za ni vydal,

26 aby ji posvětil, když ji očistil obmytím vody a slovem,

27 aby si připravil slavnou církev, bez poskvrny, vrásky a čehokoliv podobného, ale aby byla svátá a bez úhony.

28 Takto jsou muži povinni milovat své ženy jako své vlastní tělo. Kdo miluje svou vlastní ženu, miluje sebe.

29 Nikdo přece nemá v nenávisti své tělo, ale živi je a stará se o ně jako i Kristus o církev;

30 vždyť jsme údy jeho těla

31 proto opustí člověk otce i matku a bude připojen ke své ženě a budou ti dva jedno tělo.

32 Je to velké tajemství, které vztahují na Krista a na církev.

33 Avšak i vy, jeden každý z vás ať takto miluje svou ženu jako sám sebe a žena pak ať má před mužem úctu.

Nejdůležitějším veršem a základem této Pavlovy diskuze nad úlohou ženy a muže je hned první verš našeho textu a to v. 21. V něm čteme, že muž i žena se mají jeden druhému (ř. allélois = vzájemně) podřizovat, tj. nejen ženy mužům, ale stejně tak i muži ženám! A tuto základní tezi pak Pavel dále rozvíjí. Něco jiného však říká o ženě a něco jiného o muži.

Proč?

Muž i žena jsou stvořeni jako vzájemně komplementární doplňky. Fyziologicky i psychologicky jsou odlišní, jedineční, ale nejlépe jim je ve vzájemném vztahu (viz Gn 2,24 a Ef 5,31 „budou jedno tělo“).

U ženy zde Pavel jen opakuje to, co je řečeno ve v. 21, tj. důraz na podřizenost muži, ale u muže přidává navíc důraz na lásku k ženě.

Proč apoštol pokládá za nutné takovýmto způsobem dále rozvíjet to, co je tak jasně řečeno ve v. 21?

Pro správné pochopení textu je třeba si uvědomit několik skutečností:

1. Stále nejsme ve stavu dokonalosti. I po Kristově příchodu žijeme ve světě hříchu, kde i přes všechno naše úsilí vládne sebe prosazování, sobectví a neochota se podřizovat a odpouštět si, a to i v manželském svazku muže a ženy.

2. Pavel vždy píše své listy do konkrétní situace. Tento list je adresován do **Efezu**, města kde byl uctíván kult Velké Matky a chrám bohyně Artemis a kde se tedy prosazoval kult ženy. Podle Marcuse Bartha bylo toto město více než kterékoli jiné označováno jako bašta a záštita ženských práv. Můžeme se právem ptát, jak asi vypadalo shromáždění věřících v Efezu? Ženy se zde pravděpodobně cítili důležitější než muži a muži si nechtěli dát líbit nadřazenost žen. Všichni, jak muži, tak ženy, chtěli do všeho mluvit a to nevyhnutelně přinášelo hádky, nesoulad a problémy. Tomu chce Pavel zabránit, a proto všechny jeho zde uvedené rady jsou pastorační s cílem za každou cenu zachovat soulad a řád bohoslužebného života i života soukromého, aby nikdo nemohl křesťany nařknout, že žijí hůře než pohané (a tento důraz je platný ve většině Pavlových listů!). Víme, že Pavel byl nejen teolog, ale také praktik.

3. V centru slova „hypotassomai“ (podřizují se) je slovo “taxis“ (pořádek).⁴

Jak dosáhnout toho, aby dvě osobnosti, každá jiná, ale přeci obě rovnocenné, dokázaly jít stejným směrem bez sporů a hádek? Pokud jde vše hladce, není třeba nic řešit. Jako dvě rozumné bytosti se přirozeně shodnou na tom, co je správné a dobré ať návrh vzejde od muže či od ženy. Ale muž a žena po pádu do hříchu nejsou dokonalými bytostmi. I když věří v Boha, hřích místy získává vládu nad jejich dobrými úmysly a nesobeckostí. A tak vznikají problémy, patové situace, kdy ani jedna strana nechce ustoupit. Pak je třeba stanovit, kdo bude mít rozhodující slovo. A to ap. Pavel ze své autority dělá, když říká: Bude to muž, kdo bude muset rozhodnout co dál a žena to má v takovém případě přijmout.

Znamená to, že žena je na tom hůře? V žádném případě! Protože o muži je řečeno, že má milovat svou ženu (a tento příkaz Pavel opakuje v našem oddíle třikrát viz v. 25.28.33). Jak moc ji má milovat?

1. Jako své vlastní tělo viz v. 28. A to je velmi silná láska! Znáte snad někoho, kdo nemá rád sám sebe? Vždyť i Kristus říká: „Miluj bližního svého, jako sám sebe“ (Mt 19,19). Možná se ale zeptáme: Je tento výrok soběstředný z hlediska muže? Odpověď zní: nikoliv! Je přece psáno, že ti dva budou jedno tělo (viz v. 31).

2. Jako Kristus miloval svou církev viz v.25. Jak moc ji Kristus miloval? Tak silně, že se sám za ni vydal! (ČEP: „obětoval“) Co to znamená v důsledku? Všechno co měl, dal církvi (lidem), nic si nenechal, naprosto nic. Dokonce ani svůj vlastní život! Je toto něco menšího než podřizenost? A takový má být vztah muže k ženě.

⁴ J. R. W. Stott, Efezským, str. 193-194

Po kom chce Bůh víc? Pavel říká: V poddanosti Kristu se podřizujte jeden druhému. Jak muž, tak žena se musí něčeho ve svém životě vzdát, nežít sami sobě, mít Boha na prvním místě. Jen tak je možné jít touto cestou.

Autorův osobní názor: bude-li plně uplatňován princip z v. 21, tj. muž i žena se budou žít v bázni Kristově, pak není třeba zvláště klást důraz na to, že ženy se mají podřizovat mužům a muži milovat své ženy, protože vztah ke Kristu se bude automaticky a přirozeně promítat do vzájemného vztahu muže a ženy v manželství. To, co zde Pavel píše, vnímám jako praktické slovo pro nezralé a problémové křesťany v Efezském sboru a potažmo v každém dalším sboru s podobnými problémy. Jsme-li zralí křesťané, mám za to, že pro harmonické manželství plně stačí v. 21. **Podřizujte se navzájem v bázni Kristově.**

Pozn. 1 Mají se ženy podříditi mužům či muži vydat svým ženám vždy a za všech okolností? I zde musí být odpověď záporná. Jaký je princip Písma? Sk 5,29 Petr a apoštolové odpověděli: "Boha je třeba poslouchat, ne lidi. Tedy: je-li něco v rozporu s tím jak chápou Boží vůli, pak mám nejen právo, ale i povinnost neuposlechnout. A nad tím vším je zákon lásky.

Pozn. 2 Bezprostřední kontext našeho textu hovoří o dvou dalších typech vztahů:

Ef 6,1-4 To, co zde je řečeno o vztahu dětí a rodičů, platí stále, ale pokud bychom si představili harmonickou a dokonalou rodinu, pak si myslím, že tato slova by pro ni byla zbytečná, protože v takové rodině je pro děti samozřejmě poslušnost a pro rodiče samozřejmě láska, trpělivost a respekt k dětem.

Ef 6,5-9 pojednává o vztahu otroka a Pána. Každý dnes uznává, že otroctví je něco špatného. A přesto zde Pavel otroctví neruší, ale dává oběma stranám lekcí pokory. V dané době a dané situaci by společnost nebyla schopná přijmout, kdyby Pavel řekl: otroci opusťte své pány a vy páni s tím musíte souhlasit. Důsledkem takového výnosu by byly opět hádky, nesváry a křesťané by se opět ocitli terčem kritiky a posměchu. Pavlův záměr je opět zřejmý, tj. zachovat dobré mínění o křesťanském společenství tak, aby bylo schopno oslovovat společnost která je kolem něj.

Uvažujme proto o Pavlových slovech ke vztahu muže a ženy také pod těmito dvěma zornými úhly.

1K 11,3-16

3 Chci pak, abyste věděli, že hlavou každého muže je Kristus, hlavou ženy muž a hlavou Krista Bůh.

4 Každý muž, který se modlí nebo prorocky mluví s pokrytou hlavou, zneuctívá svou hlavu.

5 každá žena pak, která se modlí nebo prorocky mluví s nezahalenou hlavou, zneuctívá svou hlavu. Je to stejné jako kdyby byla dohola ostríhána (dosl. oholena).

6 Jestliže pak si žena nezahaluje hlavu, ať se ostríhá. Je-li však pro ženu potupné dát se ostríhat nebo oholit, ať si hlavu zahaluje.

7 Muž pak si nemá zahalovat hlavu, protože je obrazem a slávou Boží, žena pak je sláva muže.

8 Vždyť muž není z ženy, nýbrž žena z muže.

9. Muž přece nebyl stvořen pro/skrze ženu, ale žena pro/skrze muže.

10 Proto má žena mít na hlavě [znamení] moci kvůli (skrze) andělům.

11 Avšak v Kristu není žena bez muže ani muž bez ženy.

12 Vždyť jako je žena z muže, tak i muž skrze ženu - všechno pak je z Boha.

13 Sami posuďte: Sluší se, aby se žena k Bohu modlila s nezahalenou hlavou?

14 Cožpak vás sama příroda neučí, že pro muže jsou dlouhé vlasy hanbou,

15 pro ženu pak slávou? Jsou jí totiž dány namísto pokrývky hlavy.

16 Jestliže má někdo sklon být [v tomto ohledu] neústupný [říkám]: my takový obyčej nemáme a ani církve Boží.

Opět si poukažme nejprve na klíčové verše tohoto textu:

Verš 3. Po přečtení tohoto verše se nám může zdát, že je zde jasně řečeno, kdo je víc. Avšak pozor, Pavel tady opět činí srovnání: **Jako je muž hlavou ženy, tak je Bůh hlavou Krista.** Kritická otázka je pak následující: Kdo je větší: Kristus nebo Bůh Otec? Odpověď je zřejmá: ani jeden. Jako křesťané, kteří svou víru zakládají na Písmu, věříme v rovnost všech osob Boží trojice!⁵ Zde je důležité pochopit rozdíl, který chápe již Luther a jeho následovníci, totiž rozdíl mezi osobami na jedné straně a mezi jejich úlohami na straně druhé. Ačkoliv Kristus je plně Bohem stejně jako Bůh Otec, přesto nám Písmo říká, že se pro lásku k člověku a s cílem člověka zachránit (a také ho něco naučit o vzájemných vztazích) rozhodl přijmout synovský vztah k Bohu Otci. To však rozhodně neznamená, že Kristus je někdo menší či méněcennější než Bůh Otec! Stejně jako v případě vztahů v Boží trojici, panuje i v případě vztahu muže a ženy naprostá absence jakékoliv méněcennosti či nadřazenosti jednoho nad druhým. Avšak v prostředí hříchu, z důvodů, které již byly naznačeny výše, uznal Bůh za

⁵pozn. toto srovnání se netýkalo pouze Kristovy pozemské služby, protože v textu nikde není sloveso být v min. č.

vhodné určit zde jakýsi účelový princip, který říká, že v případě krizových či patových situací musí někdo rozhodnout co dál. A Bůh tím pověřuje muže. „Rovnost v hodnotě neznamená identitu úloh“ (J. H. Yoder).

Verše 11.12. V Kristu je jednota, protože nad vším a ve všem je Bůh, který je původcem všeho. Všude vládne harmonie a soulad. Neexistuje větší či menší, je zde pouze stvoření Boží, které si je před svým Stvořitelem naprosto rovno. Díky Kristu pak můžeme toto nejen chápat, ale i reálně prožívat ve vzájemném společenství s Bohem: **Avšak v Kristu není žena bez muže ani muž bez ženy... všecko pak je z Boha.**

O co tedy jde v 1K 11. kapitole? Slovo na cestu výstižně překládá úvod této kapitoly takto: „**Nelíbí se mi však móda, jakou u vás některé ženy začínají pěstovat: když ve veřejných shromážděních vzývají Boha nebo o něm hovoří, nezahalují si hlavu.**“ Zdá se, že to o co jde v 1K 11 není určit, zda někdo je méně a někdo více, ale vyřešit dobově a společensky podmíněný problém, zda chodit do shromáždění se zahalenou hlavou či odkrytou (9x je v textu použit výraz „hlava“). A Pavlovým cílem je opět řád a soulad ve shromáždění i osobním životě a tedy dobré mínění o křesťanech ve společenském klimatu Korintu. Proto ustanovuje jistá „pravidla hry“.

Poznámky

V. 7 Tento verš doslovně říká: **muž je obrazem a slávou Boží, žena pak je sláva muže.** Tedy nikoli „odlesk mužovy slávy“ jak nepřesně překládá ČEP! Být něčí slávou rozhodně neznamená méněcennost. Výraz „*doxa*“ původně znamená „*minění*“, „*uznání*“, „*poznání*“ a až odvozeně (na základě Septuaginty) „*sláva*“, „*čest*“, „*nádhra*“ či „*charakter*“. Pak bychom měli textu rozumět např.: „*žena je uznáním muže*“ či „*žena je ctí muže*“.

Bůh je oslaven existencí člověka, protože člověk je Bohu přítelem a partnerem. Bůh ho stvořil, aby se spolu s člověkem mohl radovat z bytí. Říká-li Pavel, že žena je „*doxa*“ muže, pak ji vidí jako bytost, která dává smysl mužově existenci. Muž by bez ženy nebyl nic. Tento verš má vést nás muže k pokoře a účt k ženám a ne k povýšeneckému postoji. Mimochodem, jak již bylo řečeno výše, Bůh stvořil muže, ale muž neměl žádný podíl na stvoření ženy, protože byl v této chvíli v „*narkóze*“! Muž proto může jen pokorně přijmout výsadu, které se mu od Boha dostalo, totiž že může sdílet svůj život ve společnosti tak nádherné bytosti jakou je žena a dovolit, aby žena dala jeho životu plný smysl.

V. 8 Skutečnost, že muž byl stvořen jako první ještě neznamená, že je něco více (viz diskuse ke Gn 2). Byl stvořen sám bez ženy proto, aby si uvědomil svoji samotu a zatoužil po vztahu. Chybělo mu něco, co Bůh již vložil do ženy přímo!

V. 9 To, že žena byla stvořena pro muže, neznamená její podřadnou úlohu. Vysvětlili jsme si (Gn 2,18), že v hebrejském myšlení je ten kdo pomáhá minimálně na stejné úrovni ne-li výše než ten, komu je pomáháno. A žena je přeci „*pomoc jemu rovná*“. Eva byla tou, která Adamovi pomohla stát se plně člověkem.

Je však možný ještě jeden výklad tohoto verše, který závisí na překladu předložky „*dia*“. Pojí-li se tato předložka s 2. pádem překládá se obvykle jako „*skrze*“. Pojí-li se se 4. pádem (což je náš případ) překládá se jako „*pro*“. Ovšem v pozdní (helénistické) řečtině mívá někdy i tady význam jako ve 2. pádu, tedy „*skrze*“.⁶ Pak by náš verš říkal, že „*muž nebyl stvořen skrze ženu, ale žena skrze muže*“. A to koresponduje s popisem ve 2. kapitole knihy Genesis. Pak pro pochopení tohoto výroku platí totéž, co bylo řečeno výše o v. 8.

V. 10 Doslovné znění: **žena musí mít na hlavě moc kvůli andělům.** Je třeba říci, že existují různé výklady tohoto verše. Pravděpodobně se však jedná skutečně o symbol či znamení (zřejmě šál na hlavě ženy), které říká, že žena má být pod mocí (neříká se konkrétně jakou, avšak pravděpodobně je podle kontextu míněn její zákonitý muž). Myslím, že tento text lze opět vysvětlit pastoračním záměrem apoštola Pavla: korintské křesťanky byly zřejmě vážným problémem pro místní sbor. To můžeme vidět ve 12.–14. kapitole, kde se Pavel snaží moudrým přístupem zabránit tomu, aby se všichni jeden přes druhého nesnažili přisvojit si stejný „*dar*“ mluvení jazyky. Pavel vede korintské k tomu, aby zamezili nekontrolovaným extatickým výlevům a mluvení jeden přes druhého viz **14,23.27.31** V Korintu se pravděpodobně na tomto chaosu výrazně podílely ženy, a proto Pavel dává jasné nařízení, že se ženy mají v takovém shromáždění držet „*zpátky*“ (diskuse ohledně výrazu mlčet následuje níže) viz **14,34.35**. Pokud je to nutné, má tedy ženu, která se chová neúměrně situaci usměrnit její vlastní muž (a ne někdo cizí). Vnímám to jako Pavlův záměrný „*krok směrem zpět*“, protože křesťanské společenství nebylo zralé na to, aby zvládlo rovnocenný vztah mužů a žen (stejně jako např. Pavel nemohl razantně a najednou vykořenit otroctví). Proto by nářezka na znamení moci na hlavě ženy měla být chápána jako nezbytnost usměrnění příliš živelného a nevladatelného chování žen v korintském sboru. A aplikace tohoto znamení pak jako přízpusobení se kultuře a zvyklostem 1. století n. l.⁷

v. 14 *Co je tím učením přírody, které Pavel má na mysli?* Daniel Duda v jedné přednášce⁸ poukázal v souvislosti s tímto textem s nadsázkou na biologická fakta: srovnáme-li lva a lvici docházíme k názoru, že nás příroda učí, že muž má mít vlasy krátké a žena dlouhé? Pavel zde má tedy na mysli dobový zvyk Židů, Řeků a Římanů, kdy ženy nosily dlouhé vlasy a

⁶ viz Souček – Řecko- český slovník, helso „*dia*“

⁷Zmínka o andělech se většinou vysvětluje jako odhalení transcendentní skutečnosti, kdy nepadlí andělé jsou přítomni bohoslužbě. Pak je zřejmé, že je zneuctěním Boha pokud se v přítomnosti jeho vyslanců dějí nepřístojnosti. Možný další výklad se pojí s přiřazením alternativního významu předložce „*dia*“ (viz výklad v. 9). Pak by se překládalo „*skrze anděly*“ což by implikovalo, že je to Bůh, kdo skrze službu andělů, dává ženě záruku důstojnosti a bezpečí.

⁸AKADEMIE '93

muži krátké a nikoli nějaký univerzální přírodní zákon. Cokoliv jiného bylo nespolečenské až řekněme ostudné v 1. stol. n. l. Z tohoto důrazu vidíme, že celá pasáž řeší kulturní problém a že Pavlovým cílem je vyrovnat se s tím tak, aby nikdo nebyl pohoršen a na křesťanský sbor v Korintu nepadlo špatné světlo. To je také potvrzeno výrazem „*obyčej*“ ve **v. 16**.

Je tedy zřejmé, že z takovýchto textů je třeba pochopit princip a ne bezmyšlenkovitě aplikovat totéž. Kdyby Pavel psal svůj dopis dnes, rozhodně by nenapsal, že příroda to učí takto, protože mj. když dnes v metru vidíme zezadu člověka s dlouhými vlasy, nikdo se neodvážá oslovit ho slečno či paní, dokud ho neobejde a neuvidí z profilu.

1Tm 2,11-15

11. *Žena v tichosti ať se učí ve vší poddanosti.*

12 *Učit pak ženě nedovolují ani [despoticky] vládnout (mít autoritu) nad mužem, ale být v tichosti*

13 *neboť první byl zformován (stvořen) Adam, pak Eva*

14 *a Adam nebyl oklamán, žena pak byla svedena, což se stalo přestoupením.*

15 *Spasena pak bude skrze narození dítěte, jestliže zůstanou (pl.) ve víře a lásce a svatosti se zdravým rozumem/umírněností,*

Dopisy Pavla Timoteovi jsou směřovány do konkrétní situace Timotea jako pastora Efezského sboru, kde ho Pavel ustanovil jako svého zástupce (1.Tim 1,3). Vidíme, že ve verších **11** a **12** je dvakrát položen důraz na tichost. Z toho vyplývá, že být v poddanosti (hypotagé) znamená učit se nemít hlavní slovo. Z textu je tedy opět zřejmé, jakým problémem byly ženy v Efezském sboru (viz komentář k oddílu Ef 5,21-33).

Tuto skutečnost podtrhuje použití výrazu „*tichost*“ (hésychia) v Novém zákoně: vyskytuje se kromě tohoto místa již jen na dvou dalších, a to ve **2Te 3,12** kde Pavel napomíná ty, kdo žijí zahálčivě, aby pokojně pracovali a ve **Sk 22,2** kde se popisuje reakce davu při zatýkání Pavla. Pavla zatýkají Římané a tak zabráňují jeho lynčování jeho soukmenovci. Ve Sk 21,40 je napsáno, že se Pavel rozhodl oslovit dav a proto „nastalo veliké ticho“. Zde je použit jiný výraz a to „*sigé*“. Pak Pavel pronáší první větu a po ní je ve Sk 22,2 popsána reakce davu: poté, co zjistili, že k nim mluví hebrejsky „*více se utišili*“ (ČEP překládá vhodně: „úplně se uklidnili“). A zde je již použit náš výraz pro tichost (hésychia). Oboje použití tohoto našeho výrazu pro tichost v Novém zákoně ukazuje, že se zde jedná spíše o stav vyrovnanosti mysli a uklidnění rozjitřených emocí než o direktivní mlčení. Proto lze uzavřít, že i v našem textu z listu Timoteovi se jedná spíše o stav pokoje než o stav striktního zákazu mluvení.

Je vhodné vzhledem k této diskusi zmínit další dvě místa v Novém zákoně:

1K 14,34 Zde Pavel přímo říká ať ženy ve sborech mlčí (sigatósan). Ovšem v tom samém listu je zmínka o tom, že se ženy ve shromáždění modlí a dokonce i prorokují (1K 11,5)! Takže nás kontext opět vede k závěru, že Pavlovi jde o klid a pořádek ve sboru spíše než o to, aby někdo dal ženám „roubík do úst“.

Fil 4,3 Zde nacházíme zmínku o tom, že Euódie a Syntiché se nenapravitelně škorpily. Jejich vzájemné „sympatie“ byly natolik provokativní a iritující, že na ně Pavel nezapomněl ani ve vězení v Římě odkud píše v r. 63 svůj list do Filipis, a napomíná je aby „byly zajedno v Pánu“.

Lze nyní na tomto místě shrnout možné důvody nepřístojného chování žen ve sborech:

1. Ženy si špatně vykládaly svoji svobodu v Kristu.
2. Kompenzovaly si svůj nepříznivý statut ve společnosti.
3. V Efezu se nedokázali oprostít od „feminismu“ vycházejícího z kultu Artemis.

Vraťme se však ještě zpět k našemu textu: Proč ve v. 13,14 Pavel podtrhuje detaily ze stvoření a pádu do hříchu? Pravděpodobně chce srazit příliš vysoké a troufalé smýšlení žen o sobě samých poukazem na situaci Evy.

1.Stvoření Evy jako druhé jsme si již vysvětlili – není to známka méněcennosti (spíše naopak). Pavel zde účelově používá argument ze Starého zákona, aby usměrnil troufalé a nemístné projevy žen v křesťanském společenství.

2.Skutečnost, že svedena byla Eva jako první, má také napomoci ženám uvědomit si, že i ony mohou být náchylné k hříchu (a nejen muži).

Ve **v. 15** Pavel poukazuje na velkou přednost a poslání ženy a tím je přivedení nového života na svět. A dále zdůrazňuje základní vlastnosti (ctnosti) křesťana obecně jimiž jsou víra, láska a svatost, ale všechny tři podmiňuje v případě žen aplikací „*zdravého rozumu*“ (sófosynés)! Což je potvrzením správnosti teorie, že se zde jedná o pastorační nařízení s cílem zachovat pořádek ve společenství. Kdyby se ženy, kterým je dopis určen, chovaly podle tzv. zdravého rozumu (resp. s mírností), nebyl by to Pavel zde takto zdůrazňoval.

1P 3,1-7

- 1 Stejně ženy, podřizujte se svým mužům. I když někteří nevěří slovu, můžete je beze slov získat svým způsobem života,
 2 když uvidí váš v bázni [prožívaný] čistý způsob života.
 3 Vaše ozdoba ať není vnější – [ozdobné] splétání vlasů, ověšování se zlatem či střídání oděvů,
 4 ale to, co je skryto v srdci člověka a co je nepomíjitelné: tichý a pokojný duch, to má před Bohem velkou cenu.
 5 Takto se kdysi zdobily i svaté ženy, které doufaly v Boha, podřizovaly se svým mužům
 6 tak, jako Sára poslouchala Abrahama a 'nazvala jej pánem'. Vy jste jejími dcerami, jednáte-li dobře a nedáte se ničím zastrašit.
 7 Stejně tak muži, když žijete se svými ženami, mějte pro ně porozumění, že jsou slabší a prokazujte jim úctu, protože jsou spolu s vámi dědičkami daru života. Tak vašim modlitbám nebude nic překážet.

Pro správné pochopení je opět třeba porozumět kontextu, který začíná již veršem 2,11 a v ČEP je vhodně nadepsán „Křesťané mezi nevěřícími“. Petrovým cílem (stejně jako Pavlovým) je zde opět správná prezentace křesťanství v pohanském světě. Jako hlavní myšlenku celého oddílu je možné zdůraznit **v. 12: žijte vzorně mezi pohany; tak aby ti, kdo vás osočují jako zločince, prohlédli a za vaše dobré činy vzdali chválu Bohu 'v den navštívení'**. A hned nato ukazuje, jak toho dosáhnout ve **v. 13: Podříd'te se kvůli Pánu každému lidskému zřízení...** Následně pak mluví o vztahu pánů a služebníků, a mužů a žen.

Všechny tyto vztahy (i vztahy mužů a žen) zahrnuje Petr pod pojem „**lidské zřízení**“. Tento výraz je dostatečně výmluvný a není třeba ho dále komentovat. Je jasné, že Petr aplikuje princip „nebýt nikomu kamenem úrazu“. Chce vytvořit most mezi nevěřícími a křesťany, ne mezi nimi stavět zeď. Vzájemné pochopení a rozhovor je možné budovat jen tam, kde nejsou žádné překážky (zejména kulturní). Proto zde Petr apeluje na služebníky, aby se podřizovali Pánům (a to i v případě, že je Pán tvrdý a nemilosrdný viz v. 2,18). Použitý výraz „**stejně tak**“ (homíós) ve **3,1** ukazuje na stejný princip i v případě vztahu ženy k muži a v **3,7** vztahu muže k ženě. Zde je podřizovanost žen zdůvodněna možností, že jejich zbožný a čistý život může přivést jejich nevěřící muže k víře mnohem pravděpodobněji než vzpírání se a „mlácení Biblí po hlavě“ a „chrlení přiléhavých biblických citátů“. Ale ani muži nejsou vynecháni a Petr je vede k úctě a k porozumění ke svým (nevěřícím) ženám, protože dar život byl svěřen oběma, muži i ženě, zároveň.

Lze shrnout, že zde Petr řeší především vztah mužů a žen ke svým nevěřícím protějškům a dává rady, jak se nejlépe zachovat, aby křesťanská víra nebyla v očích nevěřícího partnera zdiskreditována a aby tak byla větší šance, že se tento nevěřící partner nechá Bohem oslovit a přivést k víře.

Ga 3,28-29a

28 *Není ani Žid ani Řek, není ani otrok ani svobodný, není ani muž ani žena, neboť vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši.*

ČEP zde vhodně překládá: „**Není už rozdíl... mezi mužem a ženou**“. Tento Pavlův známý a velice silný výrok je vhodným závěrem našeho uvažování. Během lidských dějin, od pádu prvních lidí do hříchu až po počátek třetího tisíciletí našeho letopočtu, existovali a žel stále existují v lidské společnosti vždy více či méně zjevné rozdíly mezi určitými skupinami lidí. Avšak Pavel nám zde předkládá vskutku nádherné evangelium: V Kristu a jen a jen díky němu, zde byl před dvěma tisíci lety postaven reálný základ pro návrat celého Božího stvoření do původní harmonie a souladu. Pavel zde tlumočí Boží vůli pro život lidské populace a tou je neoddiskutovatelně absence jakýchkoliv rasových, společenských a pohlavních diskriminací. A tento výrok tlumočí právě apoštol Pavel, který tak často bývá označován jako nepřítel žen! J. R. W. Stott konstatuje: „Toto pozoruhodné prohlášení o rovnoprávnosti muže a ženy předběhlo svou dobu o staletí“.

Závěr

Lze říci, že text Ga 3,28.29a je korunou svědectví Písma a jedinečným argumentem, který s definitivní platností řeší otázku ohledně Božího záměru se vztahem muže a ženy. Je to však zároveň text, který by měl burcovat svědomí každého, kdo se z jakýchkoliv důvodů staví nad jiného lidského tvora. A to se netýká pouze vztahů mužů k ženám, ale vztahů jedné rasy lidí k druhé či jedné sociální vrstvy k jiné.

Jako křesťané se muži musí učit plně respektovat svoji partnerku před Bohem a před lidmi, cítit ji a milovat ji z celého srdce obětavou láskou po vzoru Krista. A stejně tak ženy jako křesťanky si mají svých mužů vážit, respektovat je a milovat. A vzájemně se pak mají oba v úctě ke Kristu podřizovat jeden druhému (Ef 5,21). Všichni pak můžeme s nadějí očekávat nové nebe a novou zemi (Zj 21,1), kde bude již navždy, plně a přirozeně, bez výjimek a selhání, uplatňován princip vzájemné lásky a rovnosti mezi všemi lidskými bytostmi.

Použitá literatura

- Biblia Hebraica Stuttgartensia (BHS), Stuttgart, Deutsche Bibelgesellschaft Stuttgart, Germany, 1990
The Greek New Testament, Fourth revised edition 2nd print, Stuttgart, UBS, Germany, 1994
Kralická bible (1613), Česká biblická společnost, Praha, 1991
ČEP, Česká biblická společnost, Praha, 1994
Novotný, A., Biblický slovník, Kalich, Praha, 1956
Souček, J. B., Řecko-český slovník k NZ, Kalich, Praha, 1997
Nový biblický slovník, editor Douglas, J. D., Návrat domů, Praha, 1996
J. R. W. Stott, Efezským, Návrat, Praha, 1992
J. R. W. Stott, Galatským, Návrat, Praha, 1993
L. Strobel, Kauza Kristus, Návrat, Praha, 2002
SDA Commentary vol. 1- 8, ed. Nichol, F. D., R&H Publishing Association, 1980, revised
The Expositor's Bible Commentary, ed. Gaebelien, T. E., Zondervan Publ. House, Grand Rapids, MI, USA, 1981
R. M. Davidson, The Theology of sexuality in the beginning: Gn 1-2, Andrews University Seminary Studies, Vol. 26, No. 1,5-24, 1988
R. M. Davidson, The Theology of sexuality in the beginning: Gn 3, Andrews University Seminary Studies, Vol. 26, No. 2,121-131, 1988
AKADEMIE '93, Sborník č. 1/95, Luxpres, 1995